

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه بگن اسلامیه

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

دانشکده علوم اجتماعی

گروه علوم سیاسی

عنوان:

عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در اشغال عراق از سوی آمریکا

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته روابط بین الملل

نگارنده:

محمد رضا ذبیحی

استاد راهنما:

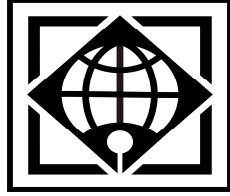
دکتر حاکم قاسمی

مهر ۱۳۹۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه بین‌المللی امام خمینی

IMAM KHOMEINI
INTERNATIONAL UNIVERSITY

دانشکده علوم اجتماعی

گروه علوم سیاسی

عنوان:

عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در اشغال عراق از سوی آمریکا

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته روابط بین‌الملل

نگارنده:

محمد رضا ذبیحی

استاد راهنما:

دکتر حاکم قاسمی

استاد مشاور:

دکتر بهرام نوازی

مهر ۱۳۹۰

بسمه تعالی

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
معاونت آموزشی دانشگاه - مدیریت تحصیلات تکمیلی

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب ... نام خانوادگی ... دانشجوی رشته ... مقطع تحصیلی ... را تأیید
بدین وسیله اصالت کلیه مطالب موجود در مباحث مطروحه در پایان نامه ارتز تحصیلی خود، با
عنوان ... را تأیید
کرده، اعلام می نمایم که تمامی محتوی آن حاصل مطالعه، پژوهش و تدوین خودم بوده و به
هیچ وجه رونویسی از پایان نامه و یا هیچ اثر یا منبع دیگری، اعم از داخلی، خارجی و یا
بین المللی، نبوده و تعهد می نمایم در صورت اثبات عدم اصالت آن و یا احراز عدم صحت مفاد
و یا لوازم این تعهد نامه در هر مرحله از مراحل منتهی به فارغ التحصیلی و یا پس از آن و یا
تحصیل در مقاطع دیگر و یا اشتغال و ... دانشگاه حق دارد ضمن رد پایان نامه نسبت به لغو و
ابطال مدرک تحصیلی مربوطه اقدام نماید. مضافاً اینکه کلیه مسئولیت ها و پیامدهای قانونی و یا
خسارت وارده از هر حیث متوجه اینجانب می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو محمد رضا زنگنه
امضاء و تاریخ
۹۵/۷/۶

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
معاونت آموزشی - مدیریت تحصیلات تکمیلی

فرم شماره ۳۰

فرم تأییدیه هیأت داوران جلسه دفاع از پایان نامه / رساله

بدین وسیله گواهی میشود جلسه دفاعیه از پایان نامه کارشناسی ارشد / دکتری ...
دانشجوی رشته ...
در تاریخ ۱۳۹۷/۷/۴ در دانشگاه برگزار گردید و این پایان نامه با نمره ... و درجه ...
داوران قرار گرفت.

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتبهی دانشگاهی	دانشگاه یا مؤسسه	امضا
۱	استاد راهنما	دکتر حاتم حائری	استاد	دانشگاه امام خمینی	[Signature]
۲	استاد مشاور	دکتر بهرام نوازنی	استاد	دانشگاه امام خمینی	[Signature]
۳	داور خارج	دکتر محمود یزدانی	استاد	دانشگاه امام خمینی	[Signature]
۴	داور داخل	دکتر فرهاد درویش	استاد	دانشگاه امام خمینی	[Signature]
۵	نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر البرز	استاد	دانشگاه امام خمینی	[Signature]

تقدیم

به پدر و مادرم

که با تمامی آنچه که داشتند

موجبات تحصیل مرا فراهم آورده و من حرا آنچه که دارم

مربون زحمات و دعای خیر این بزرگواران است و اقرار می‌کنم که در جواشان عاجزم.

و

تقدیم

به خواهران مهربانم که در تمامی مراحل زندگی ام الگوی من

و بهواره در تمامی محظاتی یاری دهنده من بودند

و من بی‌شک تا آخر زندگانی ام مدیون دلسوزی ایشان خواهم ماند.

و

تقدیم به آنکه شوق زیستن و امید به آینده را در من زنده می‌کند.

تقدیر و تشکر

خدایا تو را سپاس آن گاه که مراد دایره امکان نهادی و نقش علم را بر دقتزاندیشه ام کشیدی و چشمه ساز زلال دانش را ارزانی ام داشتی تا در برهوت نادانی سیراب گردم و وجودم باشد. در ابتدا از اولین و بزرگترین معلمان زندگیم، پدر و مادر عزیزم که مرا به جان پرورند و امید رسیدن به افق های روشن را در دلم شکوفا ساختند از صمیم قلب تشکر می کنم، و سپاس خداوند متعال را که به من توفیق داد تا دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد را در محضر اساتید بزرگ و کرامتقدری با موفقیّت به پایان برسانم.

در این مقام و وظیفه خود می دانم که پاسکنداری ویژه و جانانه ای داشته باشم از استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر علی کریمی مله و استاد ارجمند جناب آقای دکتر حسین جالی که انبای علوم سیاسی را از محضر ایشان آموختم و همچنین اساتید کرامتقدردکتر حاکم قاسمی و دکتر بهرام نوازی که با تمام مشغله و مسئولیتی که داشتند بارها بهمانی با مشاوره های ارزشمند و عالمانه خود، اینجانب را مورد لطف قرار داده و به من این امکان را دادند که از دریای علم و دانش ایشان به قدر وسع خود توشه بگیرم.

بهمینین از اساتید محترم هیات داوران، جناب آقای دکتر محمود نیردان فام و جناب آقای دکتر فرهاد درویشی که زحمت مطالعه و ارزیابی این رساله را متقبل شدند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

چکیده

سازمان ملل متحد یک سازمان حقوقی - سیاسی و سازمان قدرتمندی است که بر کارکردهای حکومتها نظارت می کند؛ اما واقعیت این است که جنبه های سیاسی در کارکرد این نهاد بر جنبه های حقوقی آن غلبه کرده است و در بیش تر موارد ابعاد حقوقی آن را تحت الشعاع قرار داده است. با توجه به اینکه حفظ صلح و امنیت بین المللی، یکی از اهداف اصلی سازمان ملل متحد است؛ در تحقیق حاضر به بررسی نقش و عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در برقراری صلح و امنیت بین المللی و عملکرد آن در حمله آمریکا به عراق در سالهای ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ پرداخته شده و همچنین در ادامه عوامل مهم و تأثیر گذار بر نقش و عملکرد متفاوت شورای امنیت در قبال این دو رویداد مورد بررسی قرار می گیرد.

روش تحقیق، در این پایان نامه توصیفی-تحلیلی بوده و با توجه به این روش عملکردهای متفاوت شورای امنیت سازمان ملل در برقراری حفظ صلح و امنیت بین المللی در دو رویداد جنگ خلیج فارس ۱۹۹۰ و حمله آمریکا در سال ۲۰۰۳ به عراق مورد بررسی قرار می گیرد. یافته های این پژوهش بیانگر آن است که شورای امنیت سازمان ملل متحد در برقراری صلح و امنیت بین المللی در برخی موارد مانند جنگ اول خلیج فارس به علت وجود منافع مشترک و استراتژیک بین اعضای دائم آن و تحولات نظام بین الملل موفق عمل کرده است. اما در برخی از موارد دیگر مانند حمله بدون مجوز آمریکا در سال ۲۰۰۳ به عراق در مقابل تهدیدهایی که صلح و امنیت بین المللی را به خطر انداخته است به علت نارسایی های موجود در ساختار سازمان ملل متحد و عدم منافع مشترک بین اعضای شورای امنیت به حاشیه رفته و نتوانسته به موقع و مؤثر عمل کند.

کلید واژه: سازمان ملل متحد، شورای امنیت، حفظ صلح و امنیت بین المللی، استراتژی یکجانبه

گرایی، دفاع مشروع پیش دستانه، خاورمیانه بزرگ.

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
مقدمه: طرح تحقیق.....	۱.....
طرح مسأله.....	۲.....
سؤال اصلی.....	۳.....
سؤالات فرعی.....	۳.....
فرضیه اصلی تحقیق.....	۳.....
سوابق پژوهشی موضوع.....	۴.....
ساختار پژوهش.....	۵.....
بیان روش و مراحل انجام کار تحقیق.....	۶.....
نتایج عملی قابل پیش بینی از تحقیق.....	۶.....
بخش اول: سازمان ملل متحد و صلح و امنیت بین المللی.....	۷.....
فصل اول: سازمان ملل متحد.....	۸.....
۱- سازمان ملل متحد.....	۸.....
۲- تاریخچه پیدایش سازمان ملل متحد.....	۹.....
۱-۲- اعلامیه بین المتحدین.....	۹.....
۲-۲- منشور آتلانتیک.....	۱۰.....
۳-۲- اعلامیه ملل متحد.....	۱۰.....
۴-۲- کنفرانسهای مسکو و تهران.....	۱۰.....
۵-۲- کنفرانس دامبارتن اوکس.....	۱۱.....
۶-۲- کنفرانس یالتا.....	۱۱.....
۷-۲- کنفرانس سانفرانسیسکو.....	۱۲.....
۳- منشور ملل متحد.....	۱۳.....
۴- اصول و اهداف سازمان ملل متحد.....	۱۳.....
۵- ارکان سازمان ملل متحد.....	۱۴.....
۱-۵- مجمع عمومی.....	۱۴.....
۱-۱-۵- وظایف و اختیارات.....	۱۴.....
۲-۵- شورای امنیت.....	۱۵.....
۱-۲-۵- صلاحیت های شورای امنیت.....	۱۶.....
۲-۲-۵- وظایف و اختیارات شورای امنیت.....	۱۷.....
۳-۲-۵- توسل به اقدامات احتیاطی و تنبیهی.....	۱۸.....
۴-۲-۵- حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات بین المللی.....	۱۹.....

۲۰ اقدامات اجرایی	۵-۲-۵
۲۰ اقدامات تحریمی	۵-۲-۱-۵
۲۰ اقدامات نظامی	۵-۲-۲-۵
۲۱ شورای اقتصادی و اجتماعی	۵-۳
۲۲ شورای قیمومت	۵-۴
۲۲ دیوان بین المللی دادگستری	۵-۵
۲۳ دبیرخانه و دبیر کل	۵-۶
۲۴	فصل دوم: شورای امنیت و صلح و امنیت بین المللی	
۲۴ مفهوم صلح بین المللی	۱-۱
۲۵ مفهوم امنیت دسته جمعی	۲-۱
۲۷ امنیت دسته جمعی و سازمان ملل	۳-۱
۲۸ سازمان ملل متحد و حفظ صلح و امنیت بین المللی	۴-۱
۲۹ شورای امنیت و حفظ صلح و امنیت بین المللی	۵-۱
۳۰ نحوه رسیدگی به مسائل و اختلافات بین المللی از سوی شورای امنیت	۶-۱
۳۳ بررسی ماهوی بحرانها و اختلافات	۶-۱-۱
۳۴ حدود به مخاطره افتادن صلح	۶-۲-۱
۳۴ تهدید بر صلح (به مخاطره افتادن صلح)	۶-۳-۱
۳۴ نقض صلح	۶-۴-۱
۳۵ تجاوز	۶-۵-۱
۳۵ اقدامات شورای امنیت بر اساس فصل هفتم منشور	۶-۶-۱
۳۷ برقراری صلح	۶-۷-۱
۳۸ ایجاد تحریم ها	۶-۸-۱
۳۸ حفظ صلح	۶-۹-۱
۴۲ عملکرد سازمان ملل در برقراری حفظ صلح و امنیت بین المللی	۷-۱
۴۵ صلاحیت قانونگذاری شورای امنیت	۸-۱
۴۶ صلاحیت قانونگذاری شورای امنیت از دیدگاه منشور ملل متحد	۹-۱
۴۷ سابقه تصویب توسل به زور در سازمان ملل	۱۰-۱
۴۸ توسل به زور در منشور ملل متحد	۱۰-۱-۱
۴۹ مجاز دانستن اقدام نظامی	۱۰-۲
۵۰ مشروعیت سیاسی تصمیمات و اقدامات شورای امنیت	۱۱-۱
۵۰ مشروعیت و اعتبار حقوقی تصمیمات و اقدامات شورای امنیت	۱۲-۱
۵۱ جمع بندی	
۵۲	بخش دوم: عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در حمله اول آمریکا به عراق (۱۹۹۱)	

۵۳ فصل اول: بحران ۱۹۹۰ کویت
۵۳ ۱- عوامل شکل گیری بحران ۱۹۹۰ کویت
۵۳ ۱-۱- عوامل تاریخی
۵۴ ۱-۲- اختلافات دراوپک
۵۵ ۱-۳- بحران اقتصادی عراق
۵۵ ۱-۴- مسأله باز پرداخت بدهی ها
۵۶ ۱-۵- عامل انرژی و اقتصادی
۵۷ ۱-۶- اختلافات مرزی
۵۸ ۲- مهمترین بهانه ها و ادعاهای عراق برای حمله به کویت
۶۰ ۳- مهمترین انگیزه ها و هدفهای صدام از اشغال کویت
۶۱ ۴- گسترش بحران و حمله عراق به کویت
۶۵ فصل دوم: نقش و عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در بحران خلیج فارس
۶۵ ۱- آغاز حمله عراق و بحران خلیج فارس
۶۷ ۲- واکنش کشورهای جهان به تهاجم عراق
۶۷ ۳- واکنش شورای امنیت در قبال اشغال کویت
۶۹ ۴- نقش و عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در بحران
۷۰ ۵- اقدامات شورای امنیت در قبال اشغال کویت توسط عراق
۷۱ ۵-۱- رویه شورای امنیت در احراز نقض صلح
۷۲ ۵-۲- نقض صلح یا عمل تجاوز
۷۲ ۵-۳- تأکید بر حل و فصل مسالمت آمیز بحران
۷۲ ۵-۴- عدم شناسایی حکومت جدید کویت
۷۳ ۵-۵- رد الحاق کویت به عراق
۷۳ ۶- اهداف شورای امنیت به عنوان مسؤل حفظ صلح و امنیت
۷۴ ۶-۱- تصمیمات و برخوردهای شورای امنیت با هدف خاتمه اشغال و رفع آثار آن
۷۴ ۶-۲- تصمیمات و برخوردهای شورای امنیت در وادار نمودن عراق به خلع سلاح
۷۶ ۷- مهمترین قطعنامه های شورای امنیت در قبال جنگ عراق علیه کویت
۷۶ ۷-۱- قطعنامه ۶۶۰ (۲ اوت ۱۹۹۰)
۷۷ ۷-۲- قطعنامه ۶۶۱ (۶ اوت ۱۹۹۰) تحریم اقتصادی عراق
۷۹ ۷-۳- قطعنامه ۶۶۲ (۹ اوت ۱۹۹۰)
۷۹ ۷-۴- قطعنامه ۶۶۴ (۱۹ اوت ۱۹۹۰)
۸۰ ۷-۵- قطعنامه ۶۶۵ (۲۵ اوت ۱۹۹۰)
۸۱ ۷-۶- قطعنامه ۶۶۶ (۱۳ سپتامبر ۱۹۹۰)
۸۲ ۷-۷- قطعنامه ۶۶۹ (۲۳ سپتامبر ۱۹۹۰)

۸۲ قطعنامه ۶۷۰ (۲۴ سپتامبر ۱۹۹۰)	۷-۸
۸۳ قطعنامه ۶۷۴ (۲۹ اکتبر ۱۹۹۰)	۷-۹
۸۳ قطعنامه ۶۷۶ (۲۸ نوامبر ۱۹۹۰)	۷-۱۰
۸۴ قطعنامه ۶۷۸ و مجوز استفاده از زور علیه عراق (۲۹ نوامبر ۱۹۹۰)	۷-۱۱
۸۵ اهمیت قطعنامه ۶۷۸	۷-۱۲
۸۶ قطعنامه های بعد از اعاده حاکمیت به کویت	۷-۸
۸۶ قطعنامه ۶۸۷ (۳ آوریل ۱۹۹۱)	۸-۱
۸۷ قطعنامه ۷۰۷ (۱۵ اوت ۱۹۹۱)	۸-۲
۸۸ تأثیر قطعنامه های صادره از سوی شورای امنیت برای حل بحران	۷-۹
۸۹ شورای امنیت و پایان دادن به بحران خلیج فارس	۷-۱۰
۹۰ تطابق عملیات نیروهای ائتلاف با مفاد منشور ملل متحد	۷-۱۱
۹۳ جمع بندی	۷-۹۳
۹۴ بخش سوم: عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در حمله دوم آمریکا به عراق (۲۰۰۳)	۷-۹۴
۹۵ فصل اول: بحران عراق	۷-۹۵
۹۵ ۱- مراحل شکل گیری، زمینه های بروز و تکامل بحران عراق	۷-۹۵
۹۶ ۱-۱- اهمیت حادثه ۱۱ سپتامبر در بروز بحران عراق	۷-۹۶
۹۹ ۲-۱- رویکرد آمریکا به خاورمیانه پس از ۱۱ سپتامبر	۷-۹۹
۱۰۰ ۲- طرح خاورمیانه بزرگ و نقشه راه	۷-۱۰۰
۱۰۲ ۳- دکترین دفاع مشروع پیش دستانه	۷-۱۰۲
۱۰۴ ۳-۱- انواع دفاع مشروع پیش دستانه	۷-۱۰۴
۱۰۴ ۳-۲- حمله نظامی به عراق و دفاع مشروع پیش دستانه	۷-۱۰۴
۱۰۵ ۳-۳- ماده ۵۱ منشور و دفاع از خود	۷-۱۰۵
۱۰۶ ۳-۴- دفاع مشروع به عنوان یک حق	۷-۱۰۶
۱۰۶ ۳-۵- مشروعیت استفاده از زور	۷-۱۰۶
۱۰۷ ۴- متغیرهای حمله نظامی آمریکا به عراق	۷-۱۰۷
۱۰۷ ۴-۱- متغیر سیاسی	۷-۱۰۷
۱۰۹ ۴-۲- متغیر انرژی و اقتصادی	۷-۱۰۹
۱۱۱ ۴-۲-۱- حمل و نقل و کشتی رانی	۷-۱۱۱
۱۱۱ ۴-۳- متغیر امنیتی و استراتژیک	۷-۱۱۱
۱۱۱ ۴-۳-۱- استراتژی یکجانبه گرائی آمریکا	۷-۱۱۱
۱۱۲ ۴-۳-۲- موازنه نظامی متعارف	۷-۱۱۲
۱۱۳ ۴-۳-۳- واقعیت بخشیدن به ایده نظم نوین جهانی	۷-۱۱۳
۱۱۳ ۴-۳-۴- کنترل قدرتهای رقیب (روسیه، اتحادیه اروپا و چین)	۷-۱۱۳

- ۱۱۴-۵-۳-۴ تروریسم جهانی و بنیادگرایی مذهبی
- ۱۱۵-۶-۳-۴ جلوگیری از گسترش جنبش های اسلام خواهی و ایدئولوژیک
- ۱۱۵-۷-۳-۴ سلاح های کشتار جمعی غیر متعارف
- ۱۱۷-۸-۳-۴ توسعه سیاسی و اجتماعی
- ۱۱۷-۵- اهداف آمریکا از تهاجم نظامی به عراق
- فصل دوم: عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در اشغال عراق..... ۱۲۰**
- ۱۲۰-۱- حمله آمریکا به عراق
- ۱۲۳-۲- نقش شورای امنیت سازمان ملل متحد در اشغال عراق
- ۱۲۴-۱-۲- قطعهنامه ۷۱۵ (۱۱ اکتبر ۱۹۹۱)
- ۱۲۴-۲-۲- قطعهنامه ۱۰۵۱ (۲۷ مارس ۱۹۹۶)
- ۱۲۵-۳-۲- قطعهنامه های ۱۰۶۰ (۱۴ ژوئن ۱۹۹۶) و قطعهنامه های ۱۱۱۵، ۱۱۳۴
- ۱۲۵-۴-۲- قطعهنامه ۱۱۵۴ (۲ مارس ۱۹۹۸)
- ۱۲۵-۵-۲- قطعهنامه ۱۱۹۳ (۹ سپتامبر ۱۹۹۸)
- ۱۲۵-۶-۲- قطعهنامه ۱۱۹۴ (۹ سپتامبر ۱۹۹۸)
- ۱۲۵-۷-۲- قطعهنامه ۱۲۰۵ (۵ نوامبر ۱۹۹۸)
- ۱۲۵-۸-۲- قطعهنامه ۱۲۸۴ (۱۷ دسامبر ۱۹۹۹)
- ۱۲۶-۹-۲- قطعهنامه ۱۳۸۲ (۲۹ نوامبر ۲۰۰۱)
- ۱۲۶-۱۰-۲- پیش زمینه صدور قطعهنامه ۱۴۴۱ (۸ نوامبر ۲۰۰۲)
- ۱۲۶-۱-۱۰-۲- صدور قطعهنامه ۱۴۴۱ شورای امنیت
- ۱۲۹-۱۱-۲- قطعهنامه ۱۴۴۱ و ادعای اعاده مجوز قبلی توسط به زور
- ۱۳۰-۱۲-۲- صدور قطعهنامه ۱۴۸۳ و تأیید اشغال عراق از سوی شورای امنیت
- ۱۳۱-۱۳-۲- قطعهنامه ۱۵۱۱
- ۱۳۱-۳- عملکرد شورای امنیت در بحران عراق
- ۱۳۵-۴- واکنش و عملکرد شورای امنیت پس از اشغال عراق
- ۱۳۶-۵- نقض اصول و قواعد حقوق بین الملل توسط آمریکا در حمله به عراق
- ۱۳۶-۱-۵- نقض مفاد منشور ملل متحد
- ۱۳۷-۲-۵- تجاوز
- ۱۳۸-۳-۵- دفاع مشروع
- ۱۳۸-۱-۳-۵- شرایط تحقق دفاع مشروع
- ۱۴۰-۴-۵- اقدامات در چارچوب تصمیمات شورای امنیت
- ۱۴۱-۵-۵- نقض اصل عدم توسل به زور
- ۱۴۲-۶-۵- نقض اصل عدم مداخله در امور داخلی کشورها
- ۱۴۳-۶- تلاش های آمریکا برای توجیه حمله به عراق

- ۱-۶- توجیه مقابله با تروریسم در حمله به عراق از نظر حقوقی ۱۴۵
- ۲-۶- تخلفات عراق از اصول و موازین بین الملل ۱۴۶
- ۳-۶- قطعنامه ۱۴۴۱ شورای امنیت ۱۴۸
- جمع بندی ۱۵۰

بخش چهارم: مقایسه عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در دو حمله آمریکا به عراق و بررسی

عوامل مؤثر بر آن ۱۵۱

فصل اول: مقایسه عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در دو حمله آمریکا به عراق ۱۵۲

- ۱- مقایسه بحران اول و دوم خلیج فارس ۱۵۲
- ۱-۱- ریشه های پیدایش بحران ۱۵۲
- ۲-۱- قطعنامه های سازمان ملل در قبال دو بحران ۱۵۳
- ۳-۱- مشروعیت قانونی دو حمله آمریکا ۱۵۳
- ۴-۱- مواضع کشورها در قبال دو بحران ۱۵۴
- ۵-۱- دلایل و توجیهات تهاجم به عراق در دو بحران ۱۵۴
- ۶-۱- شدت عملکرد و وحدت نظر شورای امنیت ۱۵۵
- ۲- کارآمدی شورای امنیت سازمان ملل ۱۵۷
- ۳- نا کارآمدی شورای امنیت سازمان ملل ۱۵۹

فصل دوم: عوامل تأثیر گذار بر عملکرد متفاوت شورای امنیت ۱۶۴

- ۱- عوامل تأثیر گذار بر عملکرد متفاوت شورای امنیت ۱۶۴
- ۱-۱- منافع اعضای دائم شورای امنیت ۱۶۴
- ۱-۱-۱- مبارزه با بنیادگرایی ۱۶۵
- ۲-۱-۱- سیاست تضعیف همدیگر ۱۶۵
- ۳-۱-۱- حفظ و گسترش بازار مصرف منطقه ۱۶۶
- ۴-۱-۱- فروش تسلیحات ۱۶۶
- ۵-۱-۱- افزایش سلطه بر نفت و گاز ۱۶۷
- ۲-۱- ابزاری شدن شورای امنیت برای اعضای دائم ۱۶۷
- ۳-۱- تحول در ساختار نظام بین الملل ۱۶۸
- ۴-۱- نقش و عملکرد سازمان ملل تابع میزان همگرایی دولتها ۱۷۲
- ۵-۱- نارسایی های موجود در سازمان ملل متحد ۱۷۳
- ۱-۵-۱- فقدان امنیت دسته جمعی ۱۷۴
- ۲-۵-۱- عدم توانایی سازمان ملل در تعیین موقعیت بحران ۱۷۶
- ۳-۵-۱- حق وتو ۱۷۷
- ۴-۵-۱- عدم حضور متوازن جغرافیایی و سیاسی کشورها در شورای امنیت ۱۷۸
- ۵-۵-۱- وابسته بودن سازمان ملل به حمایت قدرتهای بزرگ ۱۷۹

۱۷۹.....	معایب شکلی.....	۱-۵-۵-۱
۱۸۰.....	معایب ماهوی.....	۲-۵-۵-۱
۱۸۱.....	حدود صلاحیتهای شورای امنیت.....	۶-۵-۱
۱۸۱.....	محدودیت‌های شکلی.....	۱-۶-۵-۱
۱۸۱.....	محدودیت‌های ماهوی.....	۲-۶-۵-۱
۱۸۲.....	رابطه آمریکا و سازمان ملل.....	۶-۱
۱۸۳.....	تسلط آمریکا بر سازمان ملل متحد.....	۱-۶-۱
۱۸۳.....	منافع ملی آمریکا و سازمان ملل.....	۲-۶-۱
۱۸۴.....	دلایل نفوذ آمریکا در سازمان ملل متحد.....	۳-۶-۱
۱۸۵.....	تأمین هزینه های سازمان ملل.....	۱-۳-۶-۱
۱۸۵.....	مقر سازمان ملل متحد.....	۲-۳-۶-۱
۱۸۶.....	عضویت دائم شورای امنیت و دارا بودن حق وتو.....	۳-۳-۶-۱
۱۸۷.....	نقش آمریکا در به حاشیه گذاشتن سازمان ملل.....	۴-۶-۱
۱۹۰.....	۲- عملکرد سازمان ملل متحد در حفظ صلح.....	
۱۹۲.....	۳- ضرورت تجدید ساختار در سازمان ملل.....	
۱۹۴.....	۱-۳ اصلاحات در شورای امنیت.....	
۱۹۶.....	جمع بندی.....	
۱۹۷.....	بخش پنجم: نتیجه گیری.....	
۲۰۸.....	منابع.....	
۲۰۸.....	الف: فارسی.....	
۲۰۸.....	کتاب.....	
۲۱۳.....	پایان نامه.....	
۲۱۴.....	مقالات و روزنامه ها.....	
۲۱۸.....	منابع اینترنتی.....	
۲۲۰.....	ب: لاتین.....	

مقدمه:

طرح تحقیق

طرح مسأله

بعد از جنگ جهانی دوم و در پی ناکامی جامعه ملل در دستیابی به اهدافش، سازمان ملل متحد در ۲۴ اکتبر ۱۹۴۵ میلادی جایگزین جامعه ملل شد. سازمان ملل متحد یک سازمان حقوقی - سیاسی و سازمان قدرتمندی است که بر کارکردهای حکومتها نظارت می کند؛ اما واقعیت این است که جنبه های سیاسی در کارکرد این نهاد بر جنبه های حقوقی آن غلبه کرده است و در بیش تر موارد ابعاد حقوقی آن را تحت الشعاع قرار داده است. حفظ صلح و امنیت بین المللی، یکی از اهداف اصلی سازمان ملل متحد است. بر این اساس، سازمان ملل متحد کانون اصلی نشستها و انجام مذاکره درباره صلح و امنیت بین المللی بوده است. نقشی که این سازمان برای حفظ صلح به عهده دارد، به شکل ممانعت یا محدود کردن درگیریها و در نهایت، استقرار صلح، نمود پیدا کرده است. با توجه به نقش شورای امنیت در برقراری حفظ صلح و امنیت بین المللی این شورا در حمله آمریکا به عراق که در سالهای ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ صورت گرفته است عملکرد و نقش متفاوتی داشته است.

اشغال کویت در سال (۱۹۹۰) توسط رژیم صدام حسین سبب بروز بحرانهای بین المللی گشت که واکنشهای شورای امنیت سازمان ملل متحد را به همراه داشت. اشغال کویت در پایان جنگ سرد صورت گرفت که سبب ایجاد اجماع میان تمامی کشورهای بلوک شرق و غرب در محکومیت عراق شد. بر این اساس شورای امنیت قطعنامه هایی را در محکومیت اشغال کویت صادر کرد. آمریکا و متحدانش با پشتیبانی شورای امنیت در سال (۱۹۹۱) به دلیل بی توجهی دولت عراق به قطعنامه ها و ضرب الاجل های شورای امنیت مبنی بر خروج از خاک کویت، حمله هوایی گسترده ای را علیه عراق آغاز کردند. به عبارت دیگر، آمریکا و متحدانش با حمایت کامل شورای امنیت و با استناد به قطعنامه های این شورا به عراق حمله کرده و آن را مورد اشغال قرار داد و شورای امنیت در جریان این حمله نقش فعال و پویایی داشته است.

از سوی دیگر آمریکا بعد از حادثه یازده سپتامبر برای مبارزه با تروریسم و بنیادگرایی اسلامی، طرح دکترین دفاع پیش دستانه و خاورمیانه بزرگ، عراق را بدون حمایت و استناد به قطعنامه های شورای امنیت در مارس ۲۰۰۳ اشغال نمود. بحران یازده سپتامبر شرایط مساعدی را برای تثبیت نقش مداخله گرایانه آمریکا در نظام بین الملل فراهم ساخته است. آنچه پس از حادثه یازده سپتامبر به وقوع پیوست، تغییر ساختار نظام بین الملل به یک ساختار آمرانه است که در نتیجه ی آن موقعیت جهانی آمریکا را بهبود بخشید، بطوری که آمریکا آشکارا با نقض قواعد حقوق بین الملل و بدون استناد به قطعنامه های شورای امنیت عراق را به اشغال خود درآورد و شورای امنیت نتوانست برخلاف حمله اول آمریکا به عراق نقش مؤثری را در حمله دوم آمریکا به عراق ایفا کند.

به طور کلی عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در حمله آمریکا به عراق در سال های ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ به دلیل تحولات نظام بین الملل از یک سو و عوامل ساختاری از سوی دیگر کاملاً متفاوت بوده است.

این پژوهش در ابتدا به چگونگی عملکرد و نقش شورای امنیت سازمان ملل در حمله اول و دوم آمریکا به عراق در سالهای ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ خواهد پرداخت و در پایان این نوشتار در صدد است عوامل تأثیر گذاری که موجب نقش آفرینی متفاوت شورای امنیت سازمان ملل برای برقراری و حفظ صلح و امنیت بین المللی در این دو رویداد شده است را مورد بررسی قرار دهد.

سؤال اصلی

چه عواملی در عملکرد متفاوت شورای امنیت سازمان ملل در دو رویداد حمله ی آمریکا به عراق در سال های ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ تأثیر گذار بوده است؟

سؤالات فرعی

سازمان ملل متحد در برقراری حفظ صلح و امنیت بین المللی چه نقشی دارد؟

شورای امنیت سازمان ملل در حمله اول آمریکا به عراق در ۱۹۹۱ چه عملکردی داشت؟

نقش شورای امنیت سازمان ملل در حمله دوم آمریکا به عراق در ۲۰۰۳ چگونه بود؟

عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در حمله اول و دوم آمریکا به عراق، چه تفاوتی با هم داشته است؟

فرضیه اصلی تحقیق

یکی از عوامل مهم تأثیر گذار بر نقش متفاوت شورای امنیت در حمله اول و دوم آمریکا به عراق نارسایی های ساختاری موجود در سازمان ملل متحد می باشد که موجب اعمال نفوذ آمریکا در سازمان ملل و تأثیر گذاری بر عملکرد این سازمان شده است.

از طرفی دیگر تحولات بین المللی در نظام بین الملل و تأثیر آن در ایجاد اتفاق نظر اعضای شورای امنیت درباره حمله به عراق در سال ۱۹۹۱ و اختلاف نظر آنان در سال ۲۰۰۳، موجب ایفای نقش متفاوت سازمان ملل در این دو حمله بوده است.

سوابق پژوهشی موضوع

در مورد نقش و عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد در حمله اول آمریکا به عراق در سال ۱۹۹۱ کتاب های مختلفی نگاشته شده است. اما در ارتباط با عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در مورد حمله دوم آمریکا به عراق در سال ۲۰۰۳ آثار مکتوب کمی موجود می باشد و بیشتر منابع شامل مقالات و سخنرانی ها، کتب لاتین و اسناد سازمان ملل متحد می باشد که به صورت گزارش در نشریات داخلی و خارجی به چاپ رسیده اند. بیشتر منابع موجود صرفاً به نقش شورای امنیت سازمان ملل متحد در برقراری و حفظ صلح و امنیت بین المللی به صورت کلی، توصیفی و یکجانبه گرایانه به موضوع پرداخته اند. به طور مثال فریده شایگان (۱۳۷۲) در کتاب "عملیات حفظ صلح سازمان ملل متحد" به صورت کلی به بررسی موضوع پرداخته است و سعید خالوزاده (۱۳۷۵) نیز در کتاب "مواضع شورای امنیت در قبال جنگ عراق و کویت" به صورت یکجانبه گرایانه ای موضوع را مورد بررسی قرار داده است و تنها به بررسی نقش شورای امنیت در قبال این جنگ پرداخته است.

در برخی دیگر از آنها خیلی مختصر به وظایف و نقش شورای امنیت سازمان ملل متحد در برقراری و حفظ صلح و امنیت بین المللی توجه داشته اند و به نقش و عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در اشغال عراق و بررسی عوامل مؤثر در عملکرد متفاوت شورای امنیت سازمان ملل در این اشغال را مورد توجه قرار نداده اند. به طور مثال حسین دهشیار (۱۳۸۹) در مقاله "آمریکا و سازمان ملل متحد" به صورت مختصر موضوع را مورد بررسی قرار داده است. همچنین محمد تقی مدنی (۱۳۸۶) در مقاله ی "شورای امنیت و نقض صلح" به صورت مختصر به موضوع پرداخته است.

همچنین برخی دیگر از منابع موجود مانند حاکم قاسمی (۱۳۸۶) در مقاله "سازمان ملل متحد، بازیگری با نقش های متفاوت" عملکردهای متفاوت شورای امنیت در برقراری حفظ صلح و امنیت را مورد بررسی قرار داد ولی عوامل تأثیر گذار در این عملکرد متفاوت را مورد بررسی قرار نداده است.

در برخی دیگر از منابع موجود مانند پایان نامه کارشناسی ارشد احمد طباطبایی (۱۳۷۱) "اقدامات شورای امنیت به منظور اعاده حاکمیت کویت" و پایان نامه امیر سعید کرمی (۱۳۷۳) "نقش شورای امنیت سازمان ملل متحد در بحران کویت" نقش و عملکرد شورای امنیت سازمان ملل متحد را در حمله اول آمریکا به عراق را مورد بررسی قرار دادند و به نقش شورای امنیت در حمله دوم آمریکا به عراق را مورد توجه قرار ندادند. کانی پک (۱۳۸۱) در کتاب "صلح پایدار، نقش سازمان ملل متحد و سازمانهای منطقه ای در پیشگیری از جنگ" تنها به بررسی عملکرد شورای امنیت در جنگ خلیج فارس پرداخته است. همچنین

نوروز عرفان(۱۳۸۳) "عملکرد آمریکا در عراق و کویت و اثرات آن بر اقدامات سازمان ملل" تنها به بررسی اثرات حمله آمریکا به عراق بر سازمان ملل متحد پرداخته است.

یکی دیگر از منابع که به این موضوع پرداخته است پایان نامه کارشناسی ارشد عباس حسینی(۱۳۸۳) "هژمونی طلبی آمریکا و یکجانبه گرایی در حمله به عراق بدون کسب مجوز شورای امنیت" می باشد که تنها به بررسی یکجانبه گرایی آمریکا در اشغال عراق پرداخته است و اشاره ای به عملکرد شورای امنیت سازمان ملل و عوامل مؤثر بر این عملکرد، در اشغال عراق نکرده است. داوود اسحاقی(۱۳۸۳) در پایان نامه کارشناسی ارشد "حمله آمریکا به عراق و تثبیت نظام هژمونیک جهانی" به بررسی حمله آمریکا به عراق پرداخته است و به نقش شورای امنیت در جریان این حمله توجهی نکرده است.

به طور کلی منابع موجود در زمینه ی این موضوع بیشتر جنبه ی توصیفی دارند و از پرداختن به عوامل تأثیر گذار در نقش آفرینی و عملکرد متفاوت شورای امنیت سازمان ملل در بحرانهای بین المللی مختلف خودداری کرده اند.

اما نوشتار حاضر علاوه بر این که در ابتدا به توصیف و تبیین نقش شورای امنیت سازمان ملل متحد در حمله آمریکا به عراق که در سالهای ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ صورت گرفته است خواهد پرداخت، عملکرد شورای امنیت را نیز در دو حمله آمریکا به عراق که در سالهای ۱۹۹۱ و ۲۰۰۳ توسط آمریکا صورت گرفته است را مورد مقایسه و بررسی قرار می دهد. همچنین این نوشتار عوامل تأثیر گذاری که منجر به نقش آفرینی و عملکرد متفاوت و متناقض شورای امنیت سازمان ملل شده است را مورد بررسی قرار خواهد داد.

ساختار پژوهش

بخش اول: سازمان ملل متحد و صلح و امنیت بین المللی

بخش دوم: عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در حمله اول آمریکا به عراق

بخش سوم: عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در حمله دوم آمریکا به عراق

بخش چهارم: مقایسه عملکرد شورای امنیت سازمان ملل در دو حمله آمریکا به عراق و بررسی عوامل تأثیر گذار بر آن

بخش پنجم: نتیجه گیری و جمع بندی